

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi vapaaehtoisesta osallistumisesta ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki vapaaehtoisesta osallistumisesta ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään, jolla pantaisiin täytäntöön organisaatioiden vapaaehtoisesta osallistumisesta yhteisön ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään (EMAS-järjestelmä) annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen edellyttämät kansalliset lainsäädäntötoimet. Laissa säädettäisiin kansalliseksi toimivaltaiseksi elimeksi Suomen ympäristökeskus sekä akkreditointijärjestelmään liittyväksi akkreditointielimeksi Mittatekniikan keskus. Lisäksi säädettäisiin ympäristötodentajiin liittyvistä

tarpeellisista hyvän hallinnon vaatimuksista. Lisäksi laissa olisi säännökset muutoksenhausta, EMAS-järjestelmään rekisteröidyn organisaation tarkemmasta valvontaan liittyvästä menettelystä sekä rangaistussäännös EMAS-logon väärinkäytämisestä. Lailla kumottaisiin vanha EMAS-järjestelmää koskeva teollisuusyritysten vapaaehtoisesta osallistumisesta ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään 29 päivänä joulukuuta 1994 annettu laki.

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 761/2001 organisaatioiden vapaaehtoisesta osallistumisesta yhteisön ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään, jäljempänä vuoden 2001 EMAS-asetus, tuli voimaan 27 päivänä huhtikuuta 2001 ja se korvasi aiemmin voimassa olleen neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1836/93, jäljempänä vuoden 1993 EMAS-asetus. Vuoden 1993 EMAS-asetus oli täytäntöönpantu Suomessa teollisuusyritysten vapaaehtoisesta osallistumisesta ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään annetulla lailla (1412/1994), jäljempänä EMAS-laki.

EMAS-järjestelmään osallistuminen on ollut vuoden 1993 EMAS-asetuksen mukaan mahdollista vain teollisille toimipaikoille. Vuoden 2001 EMAS-asetuksen mukaan järjestelmään rekisteröityvällä organisaatiolla tarkoitetaan julkista tai yksityistä yritystä, yhtiötä, viranomaista tai laitosta, jolla on omat toiminnot ja hallinto. Järjestelmän laajentamiseen valmistauduttaessa Suomessa on

ollut käytössä kansallinen EMAS-koe-rekisteri. Teollisuuden ulkopuolisten organisaatioiden on ollut mahdollista liittyä siihen. Mukaan tulivat suurimpien metsäteollisuusyritysten metsänhankintaorganisaatiot. EMAS-järjestelmään on voinut hakeutua tiettyin edellytyksin myös organisaation osa tai yhdistelmä. Rekisteröitävä organisaatio ei voi kuitenkaan ylittää valtion rajoja.

Akkreditoituja EMAS-todentajia Suomessa ovat olleet SFS-Sertifiointi Oy ja DNV Certification OY/AB. EMAS-järjestelmän mukaisena ympäristötodentajana voi olla henkilö tai toimielin. Käytännössä todentajat ovat useimmiten toimielimiä, koska yksittäisen henkilön pätevyys on harvoin riittävän laaja. Suomessa Mittatekniikan keskus akkreditoi ympäristötodentajia ja seuraa heidän toimintaansa. Akkreditointi pätee myös muissa EU:n jäsenmaissa ja päinvastoin.

Suomessa on huhtikuun 2002 loppuun mennessä rekisteröity yhteensä 43 EMAS-organisaatiota, joista kolme on myöhemmin luopunut rekisteröinnistä toiminnan lopettamisen tai muiden uudelleenjärjestelyiden

vuoksi. Vireille on tulossa lisäksi kaksi hakemusta. Merkittävin ryhmä on kemiallinen puunjalostusteollisuus, jonka laitoksista runsas kolmannes on mukana EMAS-järjestelmässä. Uusimpana on rekisteröity Teollisuuden Voima Oy Olkiluodosta, joka on ainoa rekisterissä oleva suomalainen sähkötuottaja.

Ympäristöjärjestelmän voi rakentaa joko ISO 14 001 standardin tai EMAS-asetuksen mukaisesti, jolloin ISO standardi on osa EMAS-järjestelmää. EMAS-järjestelmä on osa yhteisön politiikkaa, jolla pyritään edistämään erilaisten ympäristönsuojelun ohjauskeinojen käyttöä. EMAS-järjestelmän lisäksi käytössä on kansainvälisen standardisointijärjestön ISO:n valmisteleva ISO 14 001 ympäristöjärjestelmästandardi. Käytännössä molemmilla järjestelmillä pyritään samaan tavoitteeseen eli organisaation ympäristönsuojelun tason jatkuvaan parantamiseen, mutta EMAS-asetukseen liittyy olennaisena osan myös sidosryhmille tarkoitettu ympäristöselonteko. EMAS-järjestelmä on tiukempi myös ympäristölainsäädännön noudattamisen suhteen.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Voimassa oleva laki on koskenut vain teollisuusyrityksiä ja EMAS-järjestelmä on ollut toimipaikkakohtainen vuoden 1993 EMAS-asetuksen mukaisesti. Voimassa olevan lain säännösten muuttaminen vastaamaan vuoden 2001 EMAS-asetusta olisi edellyttänyt lain otsikon muuttamista sekä käytännössä useimpien pykälien muuttamista tai kumoamista. Tämän vuoksi ehdotetaan säädettäväksi kokonaan uusi laki vapaaehtoisesta osallistumisesta ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään.

Ehdotetulla lailla säädettäisiin vuoden 2001 EMAS-asetuksen edellyttämistä täytäntöönpanotoimista sekä eräistä asioista, jotka antaisivat perustiedot EMAS-järjestelmän ymmärtämiseksi.

Suomen ympäristökeskus määriteltäisiin EMAS-asetuksen mukaiseksi toimivaltaiseksi

si toimielimeksi ja Mittatekniikan keskus akkreditointijärjestelmään liittyen akkreditointielimeksi. Ympäristötodentajien asema perustuisi EMAS-asetuksessa säädettyyn. Ympäristötodentajien toimintaan sovelletaan lisäksi kielilakia (148/1922) ja viranomaistoiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999).

Lain keskeiset käsitteet määriteltäisiin viittaamalla EMAS-asetukseen. Lisäksi organisaation rekisteröinnin edellytyksistä ja rekisteröinnin epäämisestä sekä rekisteristä poistamista koskevissa säännöksissä viitattaisiin EMAS-asetukseen.

Laissa säädettäisiin myös järjestelmän valvonnasta. Suomen ympäristökeskus voisi pyytää lausunnon asianomaisilta valvontaviranomaisilta sen arvioimiseksi, noudatetaanko toiminnassa ympäristölainsäädäntöä. Asetuksessa tarkoitettu logon väärinkäyttö säädettäisiin rangaistavaksi. Muutoksenhaun osalta viitattaisiin hallintolainkäyttölakiin (586/1996).

3. Esityksen vaikutukset

Ehdotetut lain säännökset vastaavat pitkälti voimassa olevaa EMAS-lakia, joka ei sisällä varsinaisia aineellisia säännöksiä. Viranomaistehtäviä ovat hoitaneet myös voimassa olevan lain mukaan Suomen ympäristökeskus sekä Mittatekniikan keskus. Ehdotuksella ei siten olisi valtionaloudellisia tai yksityistaloudellisia tai organisatorisia vaikutuksia.

Ehdotettu laki ei merkitse, että EMAS-järjestelmä tulisi osaksi yritysten ympäristönsuojelun yleistä sääntelyä. Ympäristöjärjestelmien käyttöön otto on vapaaehtoista ja ne ainoastaan täydentävät lainsäädännön vaatimuksia.

4. Asian valmistelu

Asia on valmisteltu virkatyönä ympäristöministeriössä. Esityksestä on pyydetty lausunto keskeisiltä ministeriöiltä, Suomen ympäristökeskukselta, Mittatekniikan keskukselta, alueellisilta ympäristökeskuksilta, Teollisuuden ja työnantajain keskusliitolta ja Suomen kuntaliitolta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki vapaaehtoisesta osallistumisesta ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään

1 §. *Lain tarkoitus.* Laissa ehdotetaan annettavaksi tarvittavat kansalliset säännökset vuoden 2001 EMAS-asetuksen täytäntöönpanemiseksi. Vaikka yhteisön asetus on sellaisenaan sovellettavaa oikeutta kansallisesti, tulee säätää erityisesti toimivaltaisesta toimielimestä, akkreditoitijärjestelmästä sekä ympäristötodentajien asemasta. Lisäksi tulee säätää valvontajärjestelmästä ja seuraamuksista.

2 §. *Määritelmät.* Pykälässä määriteltäisiin keskeiset käsitteet lain ymmärrettävyyden parantamiseksi. Määritelmät vastaisivat yhteisön asetuksen 2 artiklan määritelmiä.

3 §. *Osallistuminen EMAS-järjestelmään.* Pykälä olisi lähinnä informatiivinen ja siinä toistettaisiin yhteisön asetuksen 3 artiklan sisältö tiivistetysti. EMAS-järjestelmä olisi avoin kaikille organisaatioille, eikä organisaation tule välttämättä olla pelkästään teollisuusyritys. EMAS-järjestelmä ei myöskään olisi enää toimipaikkakohtainen.

4 §. *Ympäristötodentajat.* Pykälässä säädettäisiin ympäristötodentajien vaatimuksista. Ympäristötodentajien tulisi olla akkreditoituja toimielimiä tai henkilöitä. Yhteisön asetuksen liitteessä V on säädetty akkreditoinnin edellytyksistä. Ympäristötodentajan tulee täyttää asetuksen pätevyysvaatimukset, heidän on oltava riippumattomia, toimintaan ei saa kohdistaa kaupallista painostusta ja toiminnassa noudatettava on laadunvalvontamenettelyjä. Ympäristötodentajan tulee myös kuvata organisaationsa rakenne. Ympäristötodentajille määritellään lisäksi todentamisen pätevyysalue.

Ympäristötodentajien toimintaa valvoo akkreditointielin, jolle tulee ilmoittaa muutoksista. Akkreditointielimen tulee tarkistaa enintään 24 kuukauden välein, että ympäristötodentaja täyttää akkreditoinnin edellytykset. Akkreditointielin voi poistaa tarvittaessa

akkreditoinnin. Yhteisön asetuksen liitteessä säädetään lisäksi muussa jäsenvaltiossa akkreditoitun ympäristötodentajan velvollisuudesta ilmoittaa toiminnastaan toisessa jäsenvaltiossa.

Yhteisön asetuksen liitteessä V säädetään tarkemmin ympäristötodentajien tehtävistä. Ympäristötodentajien tulee tarkastaa, ovatko ympäristökatselmus, ympäristöjärjestelmä, ympäristöauditointi ja sen tulokset sekä ympäristöselonteko yhteisön asetuksen vaatimusten mukaisia. Ympäristötodentaja tarkastaa myös ympäristöselonteon, vahvistettujen ympäristöä koskevien tietojen luotettavuuden, uskottavuuden ja totuudenmukaisuuden. Ympäristötodentajat valvovat myös, että EMAS-rekisteröinnin edellytykset täyttyvät sekä että ympäristölainsäädäntöä noudatetaan organisaation toiminnassa.

Ympäristötodentajat toimivat pätevyysaluensa rajoissa organisaation kanssa tehdyn sopimuksen perusteella. Ympäristötodentaja laatii organisaation johdolle kertomuksen havaituista seikoista.

Ympäristötodentajan on laadittava yhteistyössä organisaation kanssa ohjelma, jolla varmistetaan, että kaikki EMAS-rekisteröinnin edellytykset todennetaan enintään 36 kuukauden välein. Lisäksi todentajan on vahvistettava vähintään 12 kuukauden välein ympäristöselontekoa ajantasaistavat tiedot.

Ympäristötodentajien tämän lain mukaiseen toimintaan sovellettaisiin kielilain ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain säännöksiä. Yhteisön asetuksen liitteen V kohdan 5.3.2 mukaan jäsenvaltiot voivat muun muassa pyytää lisäselvityksiä muussa jäsenvaltiossa akkreditoitun toimielimen kielitaidosta. Suomessa edellytettäisiin, että ympäristötodentaja pystyy toimimaan suomen ja ruotsin kielellä siten kuin kielilaissa säädetään. Ympäristötodentajiin sovellettaisiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia, jolloin niitä sitoisi myös lain salassapitovelvollisuudet. Ympäristötodentaja ei siten saisi antaa tiedoksi liike- tai ammatillisuuksia. Tietopyyntöihin vastaaminen

ja asiakirjojen antaminen olisi toisaalta myös EMAS-järjestelmän tavoitteiden mukaista. Tietopyyntöihin vastaaminen ei kuitenkaan käytännössä olisi yleensä tarpeen, koska vastaavia tietoja voidaan pyytää myös ympäristölainsäädännön valvonnasta vastaavilta viranomaisilta.

5 §. *Akkreditointijärjestelmä.* Pykälässä säädettäisiin yhteisön asetuksen 4 artiklassa tarkoitetusta akkreditointijärjestelmästä. Jäsenvaltioilla tulee olla järjestelmä riippumattomien ympäristötodentajien akkreditoimiseksi ja heidän toimintansa valvomiseksi. Jäsenvaltiot voivat tätä varten nimetä akkreditointielimiä. Pykälän mukaan tällaiseksi akkreditointielimeksi nimettäisiin Mittatekniikan keskus, joka on jo aiemmin toiminut vastaavana akkreditointielimenä. Mittatekniikan keskus valvoisi ympäristötodentajia yhteisön asetuksen liitteen V mukaisesti. Mittatekniikan keskus osallistuisi akkreditointielinten kansainväliseen yhteistyöhön. Mittatekniikan keskuksen tulisi pitää myös yhteisön asetuksen 7 artiklan luetteloa ympäristötodentajista.

6 §. *Toimivaltainen toimielin.* Pykälän mukaan Suomen ympäristökeskus toimisi yhteisön asetuksen 5 artiklan mukaisena toimivaltaisena toimielimenä. Sille kuuluisivat kaikki yhteisön asetuksessa tarkoitetut toimielimen eri tehtävät, kuten organisaatioiden rekisteröinti ja niiden valvonta sekä luettelon pitäminen niistä.

7 §. *Organisaation rekisteröinti.* Pykälän mukaan Suomen ympäristökeskus voisi rekisteröidä organisaation yhteisön asetuksen 6 artiklan mukaisesti, jos se täyttää rekisteröimisen edellytykset. Edellytyksenä rekisteriin merkitsemiselle on, että Suomen ympäristökeskus on saanut vahvistetun ympäristöselonteon ja yhteisön asetuksen liitteeseen VIII perustuvan lomakkeen, vastaanottanut rekisteröimismaksun sekä saanut selvityksen siitä, että lainsäädäntöä noudatetaan. Lainsäädännön noudattamisen selvittämiseksi asiassa voitaisiin pyytää lausunto ennen muuta alueelliselta ympäristökeskukselta tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta voitaisiin pyytää lausunto kuitenkin lähinnä vain silloin, kun sille kuuluisi lain mukaan organisaation toiminnan valvonta. Ympäristölainsäädännöllä tarkoitettaisiin säännökse-

sä ennen muuta ympäristönsuojelulain (86/2000) ja jätelain (1072/1993) noudattamista. Lisäksi tulisi ottaa huomioon muun lainsäädännön noudattaminen, kuten kemikaalilain (744/1989), luonnonsuojelulain (1096/1996) sekä maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) noudattaminen. Alueellinen ympäristökeskus ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voisivat tarvittaessa pyytää erikseen muiden lakien valvontaviranomaiselta tietoja lain noudattamisesta. Rekisteröidylle organisaatiolle annettaisiin rekisterinumero ja organisaatioista pidettäisiin yhteisön asetuksen 7 artiklan mukaista luetteloa.

Yhteisön asetuksen 6 artiklan mukaan rekisteröinti voitaisiin evätä, jos ympäristötodentajan toiminta ei ole akkreditoinnin mukaista. Toiminta voidaan myös poistaa kokonaan tai väliaikaisesti rekisteristä, jos ympäristöselontekoa ei jätetä vuosittain, rekisteröintimaksuja ei ole suoritettu tai organisaation toiminnassa on toimittu yhteisön asetuksen vastaisesti. Asiassa on meneteltävä siten, kuin hallintomenettelylaissa säädetään ja esimerkiksi organisaatiolle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi asiassa. Myös organisaatioiden sidosryhmiä tulisi tällöin kuulla. Sidosryhmillä tarkoitetaan yhteisön asetuksen 2 artiklan p kohdassa henkilöä, ryhmää tai viranomaista, joita organisaation ympäristötoimet koskevat tai joihin ne voivat vaikuttaa. Tällaisia tahoja ovat esimerkiksi ympäristönsuojelulain 92 §:ssä tarkoitetut tahot, joilla on asiassa vireillepano-oikeus.

8 §. *Logon käyttö.* Rekisteröity organisaatio saa käyttää yhteisön asetuksen 8 artiklan ja liitteen IV mukaista logoa. Asetuksessa on tarkemmin säädetty, missä yhteydessä logoa voidaan käyttää. Logon käyttö on erikseen kielletty tuotteissa ja pakkauksissa sekä vertailevien väitteiden yhteydessä lukuunottamatta mahdollisesti erikseen määrättäviä poikkeuksellisia tilanteita.

9 §. *Valvonta.* Pykälässä säädettäisiin erityisistä valvontamenettelyistä. Suomen ympäristökeskuksen tulisi tutkia erityiset väitteet organisaation toimintaan liittyvistä epäkohdista. Valvontaa varten Suomen ympäristökeskus voi pyytää lausunnon alueelliselta ympäristökeskukselta. Ympäristökeskus saisi myös oikeuden suorittaa tarkastuksia. Valvontamenettelyssä tulisi noudattaa muutoin

hallintomenettelylakia ja organisaatiolle tulisi varata tilaisuus tulla kuulluksi asiassa.

Organisaatio olisi lisäksi velvollinen antamaan tarpeellisia tietoja Suomen ympäristökeskukselle tai alueelliselle ympäristökeskukselle sen arvioimiseksi, onko organisaatio noudattanut yhteisön asetuksen vaatimuksia.

10 §. *Maksut.* Suomen ympäristökeskus voisi periä voimassa olevan lain tapaan maksun rekisteröinnistä sekä rekisterin ylläpidosta samoin kuin Mittatekniikan keskus ympäristötodentajien akkreditoinnista.

11 §. *Muutoksenhaku.* Suomen ympäristökeskuksen ja Mittatekniikan keskuksen päätöksistä saisi hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Koska ympäristötodentajan toimintaan ei liittyisi julkisen vallan käyttöä, ei sen toimintaan liittyisi erikseen muutoksenhakuoikeutta.

12 §. *Rangaistussäännös.* Pykälän mukaan rangaistavaa olisi EMAS-logon käyttäminen ilman, että organisaatio on rekisteröity järjestelmään. Rangaistavaa olisi lisäksi logon käyttö kielletyissä yhteyksissä. Mahdollinen logon väärinkäyttö voi täyttää myös rikoslain (39/1889) 30 luvun 1 §:n markkinoitirikoksen tunnusmerkistön. Markkinoitirikoksesta on säädetty enimmäisrangaistukseksi enintään 1 vuotta vankeutta, joten EMAS-rikkomuksesta voitaisiin tuomita vain toissijaisesti. Eräissä tapauksissa logon väärinkäyttöön ei tarvitse liittyä markkinoititarkoitusta tai sen osoittaminen voi olla vaikeaa. Tällöin logon väärinkäyttö voisi tulla rangaistavaksi EMAS-rikkomuksena. Toimivaltainen toimielin voisi lisäksi poistaa organisaation rekisteristä, jos logoa on käytetty kielletyissä yhteyksissä. Erillinen rangaistusäännös olisi tarpeen lähinnä sen varmistamiseksi, että EMAS-järjestelmän väärinkäytön seuraamukset olisivat kattavia.

13 §. *Voimaantulo ja siirtymäsäännös.* Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Yhteisön asetuksen mukaan hallinnolliset täytäntöönpanotoimet esimerkiksi viranomaisten nimeämiseksi olisi tullut tehdä 27 päivään huhtikuuta 2002 mennessä. Yhteisön asetusta sovelletaan kuitenkin sellaisenaan ja asetuksen siirtymäsääntöjen mukaan vuoden 1993 EMAS-asetuksen mukai-

set viranomaiset ovat olleet edelleen toimivaltaisia uuden EMAS-asetuksen mukaan.

Pykälässä todettaisiin lisäksi lähinnä informatiivisuuden vuoksi, että aiemman lainsäädännön mukaan EMAS-järjestelmään rekisteröityjen katsottaisiin sellaisenaan täyttävän uuden EMAS-järjestelmän vaatimukset. Vastaavasti aiemmin akkreditoidut ympäristötodentajat voisivat jatkaa uuden lainsäädännön mukaan ympäristötodentajina. Siirtymätilannetta koskevat säännökset ovat vuoden 2001 EMAS-asetuksen 17 artiklassa. Organisaatioon ja ympäristötodentajaan sovellettaisiin muutoin vuoden 2001 EMAS-asetusta ja uutta lainsäädäntöä.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

3. Säättämistäjestyks

EMAS-järjestelmään kuuluvien yksityisten ympäristötodentajien tehtävien luonnetta voidaan pitää eräiltä osin perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuna hallintotehtävänä, koska niiden tarkastustoiminnalla on käytännössä tärkeä merkitys organisaation rekisteröinnin edellytyksiä arvioitaessa. Perustuslakivaliokunnan käytännössä (esimerkiksi PeVL 26/2000 vp, 2 /2001 vp, 43/2000 vp sekä 23/2000 vp) valiokunta on useissa lausunnoissa kiinnittänyt huomiota siihen, että julkisia tehtäviä tai niihin rinnastuvia tehtäviä hoitavien yksityisoikeudellisten toimielinten toiminnassa on turvattava hyvän hallinnon keskeiset periaatteet. Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan (PeVL 2/2002 vp) hyvän hallinnon vaatimuksista voidaan kuitenkin huolehtia yleisen hallintomenettelylainsäädännön soveltamisen sijasta alaa koskevalla erityislainsäädännöllä, kun kyse ei ole yksilön etua tai oikeutta koskevasta päätöksenteosta. Tällaisessa toiminnassa voidaan perustuslakivaliokunnan kannan mukaan huolehtia perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten turvaamisesta palvelun tarjontaan sovellettavan lainsäädännön asianmukaisuuden, asianomaisen henkilöstön pätevyyden ja heidän toimintaansa

kohdistuvan riittävän julkisen valvonnan avulla.

Ympäristötodentajien akkreditoinnista, valvonnasta ja toiminnasta on säädetty vuoden 2001 EMAS-asetuksen liitteessä V. Vastaavat vaatimukset ovat voimassa kaikissa yhteisön jäsenmaissa ja niitä sovelletaan sellaisenaan Suomessa. Asetuksen vaatimukset takaavat esimerkiksi todentajan riippumattomuuden ja asianmukaisen koulutuksen sekä toiminnan muun valvonnan. EMAS-asetuksen säännöksiä voidaan tämän vuoksi pitää riittävinä hyvän hallinnon takeina ottaen samalla huomioon, että kyse on vapaaehtoisesta järjestelmästä, joka antaa oikeuden ainoastaan EMAS-logon käyttöön. Järjestelmä perustarkoitus on kannustaa sellaisiin toimiin, joihin lainsäädäntö ei suoranaisesti velvoita. Järjestelmä ei sellaisenaan tuota tämän vuoksi siihen kuuluvalle organisaatiolle merkityksellistä taloudellista etua tai muuta oikeutta. EMAS-asetuksen järjestelmän lisäksi ei ympäristötodentajaan ole siten tarvetta soveltaa erikseen hallintomenettelylakia

(598/1982). Ympäristötodentajan toiminnassa ei myöskään ole kyse sellaisesta yksilön tai yrityksen oikeutta tai velvollisuutta koskevasta päätöksenteosta, josta tulisi järjestää perustuslain 21 §:n mukaisesti muutoksenhakumahdollisuus. Riittävää on, että muutoksenhakumahdollisuus kohdistuu ympäristötodentajien toimintaa valvovan viranomaisen päätökseen.

EMAS-asetuksessa ei ole kuitenkaan riittäviä säännöksiä kielilainsäädännön soveltamisesta tai toiminnan julkisuutta sekä vaitiolovelvollisuutta koskevien säännösten soveltamisesta. Tämän vuoksi lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan todentajiin sovelletaan kielilakia ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia.

Edellä mainituilla perusteluilla laki ehdotetaan säädettäväksi tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnalle hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

vapaaehtoisesta osallistumisesta ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tässä laissa säädetään organisaatioiden vapaaehtoisesta osallistumisesta yhteisön ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään (EMAS-järjestelmä) annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 761/2001, jäljempänä yhteisön asetus, täytäntöönpanon kannalta tarpeellisista seikoista.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *EMAS-järjestelmällä* yhteisön asetuksen mukaista ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmää;
- 2) *organisaatiolla* yhteisön asetuksen 2 artiklan s kohdan mukaista tahoa, kuten yhteisö, viranomainen tai niiden osa;
- 3) *ympäristötodentajalla* yhteisön asetuksen 2 artiklan q kohdan mukaista henkilöä tai tahoa, joka tarkastaa, että organisaation toiminta täyttää EMAS-järjestelmän edellytykset;
- 4) *toimivaltaisella toimielimellä* yhteisön asetuksen 2 artiklan u kohdan mukaista toimielintä, joka vastaa organisaation rekisteröinnistä ja muista yhteisön asetuksen mukaisista tehtävistä;
- 5) *akkreditointijärjestelmällä* yhteisön asetuksen 2 artiklan r kohdan mukaista ympäris-

tötodentajien akkreditointi- ja valvontajärjestelmää, jota johtaa akkreditointielin.

3 §

Osallistuminen EMAS-järjestelmään

EMAS-järjestelmä on tarkoitettu vapaaehtoiseksi kaikille organisaatioille, jotka pyrkivät parantamaan ympäristönsuojelunsa tasoa. EMAS-järjestelmän käyttöönotto edellyttää, että organisaatio rekisteröityy toimivaltaiselle toimielimelle.

Organisaatioiden rekisteröinnin edellytyksistä säädetään yhteisön asetuksen 3 artiklan 2 kohdassa. Osallistuminen EMAS-järjestelmään edellyttää rekisteröinnin jälkeen yhteisön asetuksen 3 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuja jatkuvia säännönmukaisia toimia.

4 §

Ympäristötodentajat

Ympäristötodentajien tulee olla akkreditoituja yhteisön asetuksen liitteen V mukaisesti. Ympäristötodentajien toimintaa valvotaan siten, kuin tästä säädetään yhteisön asetuksen liitteessä V. Ympäristötodentajien tehtävistä säädetään tarkemmin yhteisön asetuksen liitteessä V. Ympäristötodentajien tämän lain mukaisessa toiminnassa on lisäksi noudatettava, mitä kielilaisissa (148/1922) sekä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään.

5 §

Akkreditointijärjestelmä

Mittatekniikan keskus toimii akkreditointielimenä, joka akkreditoi ympäristötodentajat ja valvoo niiden toimintaa siten kuin tästä säädetään yhteisön asetuksen 4 artiklassa ja liitteessä V. Mittatekniikan keskuksen on pidettävä yhteisön asetuksen 7 artiklan mukaista luetteloa ympäristötodentajista ja näiden akkreditoinnin pätevyysalueesta.

6 §

Toimivaltainen toimielin

Suomen ympäristökeskus on yhteisön asetuksen 5 artiklassa tarkoitettu toimivaltainen toimielin, joka huolehtii kaikista yhteisön asetuksen mukaan sille kuuluvista tehtävistä, kuten organisaation rekisteröinnistä, yhteisön asetuksessa tarkoitettua valvonnasta ja luettelon pitämisestä.

7 §

Organisaation rekisteröinti

Suomen ympäristökeskus rekisteröi organisaation yhteisön asetuksen 6 artiklan mukaisesti, jos organisaatio täyttää yhteisön asetuksessa tarkoitettut vaatimukset, ja antaa sille rekisterinumeron. Ennen rekisteröimistä Suomen ympäristökeskuksen on tarvittaessa pyydettävä lausunto asianomaiselta valvontaviranomaiselta, noudatetaanko organisaation toiminnassa ympäristölainsäädäntöä. Suomen ympäristökeskus pitää rekisteröidyistä organisaatioista yhteisön asetuksen 7 artiklan mukaista luetteloa.

Yhteisön asetuksen 6 artiklassa säädetään, milloin Suomen ympäristökeskus voi jättää rekisteröinnin tekemättä ja milloin se voi poistaa organisaation rekisteristä määräajaksi tai pysyvästi. Jos organisaatiota ei voida rekisteröidä tai organisaatio on tarkoitettu poistaa rekisteristä, Suomen ympäristökeskuksen on varattava organisaatiolle ja sen yhteisön asetuksen 2 artiklan p kohdan mukaiselle sidosryhmälle tilaisuus tulla kuulluksi ennen päätöstä. Päätös on annettava tiedoksi siten

kuin tiedoksiannosta hallintoasioissa annettussa laissa (232/1966) säädetään.

8 §

Logon käyttö

Rekisteröity organisaatio voi käyttää yhteisön asetuksen 8 artiklan ja liitteen IV mukaista logoa asetuksen 8 artiklassa säädetyissä yhteyksissä.

9 §

Valvonta

Suomen ympäristökeskuksen on tutkittava sen tietoon saadetut epäkohdat rekisteröidyn organisaation ympäristönsuojelusta. Suomen ympäristökeskus voi tätä varten pyytää alueellista ympäristökeskusta tarkastamaan organisaation toimintaa ja antamaan asiasta lausunnon.

Organisaatio on velvollinen antamaan tarpeellisia tietoja Suomen ympäristökeskukselle tai alueelliselle ympäristökeskukselle sen selvittämiseksi, onko organisaatio noudattanut yhteisön asetuksen vaatimuksia.

10 §

Maksut

Tämän lain mukaisesta organisaation rekisteröinnistä, rekisterin ylläpitoa koskevista toimista ja ympäristötodentajien akkreditoinnista voidaan periä maksu, jonka suuruutta määrättäessä noudatetaan, mitä valtion maksuperustelaisissa (150/1992) ja sen nojalla annettavassa asianomaisen ministeriön asetuksessa säädetään.

11 §

Muutoksenhaku

Suomen ympäristökeskuksen ja Mittatekniikan keskuksen tämän lain mukaiseen päätökseen voi hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

12 §

Rangaistussäännös

Markkinointirikoksesta säädetään rangaistus rikoslain (39/1889) 30 luvun 1 §:ssä.

Se, joka käyttää 8 §:ssä tarkoitettua logoa, vaikka organisaatiota ei ole merkitty rekisteriin, tai käyttää logoa yhteisön asetuksen 8 artiklan 3 kohdan vastaisesti tuotteissa ja pakkauksissa tai palveluja koskevien vertailevien väitteiden yhteydessä, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, vapaaehtoisesta osallistumisesta ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmästä annetun lain rikkomisesta sakkoon.

13 §

Voimaantulo ja siirtymäsäännös

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2002.

Tällä lailla kumotaan teollisuusyritysten vapaaehtoisesta osallistumisesta ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään 29 päivänä joulukuuta 1994 annettu laki (1412/1994).

Teollisuusyritysten vapaaehtoisesta osallistumisesta ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmästä annetun lain mukaan rekisteröity toimipaikka katsotaan rekisteröidyksi tämän lain mukaisesti ja ennen tämän lain voimaantuloa akkreditoitu ympäristötodentaja voi toimia tämän lain mukaisena ympäristötodentajana. Organisaatioon ja ympäristötodentajaan sovelletaan yhteisön asetusta ja tätä lakia.

Helsingissä 14 päivänä kesäkuuta 2002

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ympäristöministeri *Jouni Backman*